

L'ALTRE UBIC

20.01.2023-
05.03.2023

MIGRACIONS DEL COS
FRAGMENTAT

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

COS

En el món global, el flux comunicacional és central, vivim cada vegada més pendents de les xarxes, però la hiperconnectivitat, paradoxalment, provoca un efecte d'isolament que ens fa remetre al propi jo, tant en el pla psíquic com en el físic. El cos esdevé llavors un territori de recerca en el qual reconeixem els altres que ens habiten i emergeix el desig de mostrar-nos com aquest altre ubic, alimentat per les possibilitats infinites que ofereixen les xarxes.

Els artistes participants en aquesta exposició mostren aspectes de la intimitat, majoritàriament de caràcter autoreferencial, per portar l'imaginari al pla real en accions subversives que desafien els atributs que ens defineixen socialment.

Itziar Okariz
Mengwen Cao
Teemu Mäki
Francesca Steele
Isa Fontbona
Ricardo Muñoz Izquierdo
Nataly Prada Elejalde

ÍNDEX

ORGANITZA	01
EL CONCEPTE D'EXTIMITAT	02
L'ALTRE UBIC. MIGRACIONS DEL COS FRAGMENTAT	03
ARTISTES	04
DISPOSITIU PEDAGÒGIC	05

ORGANITZACIÓ

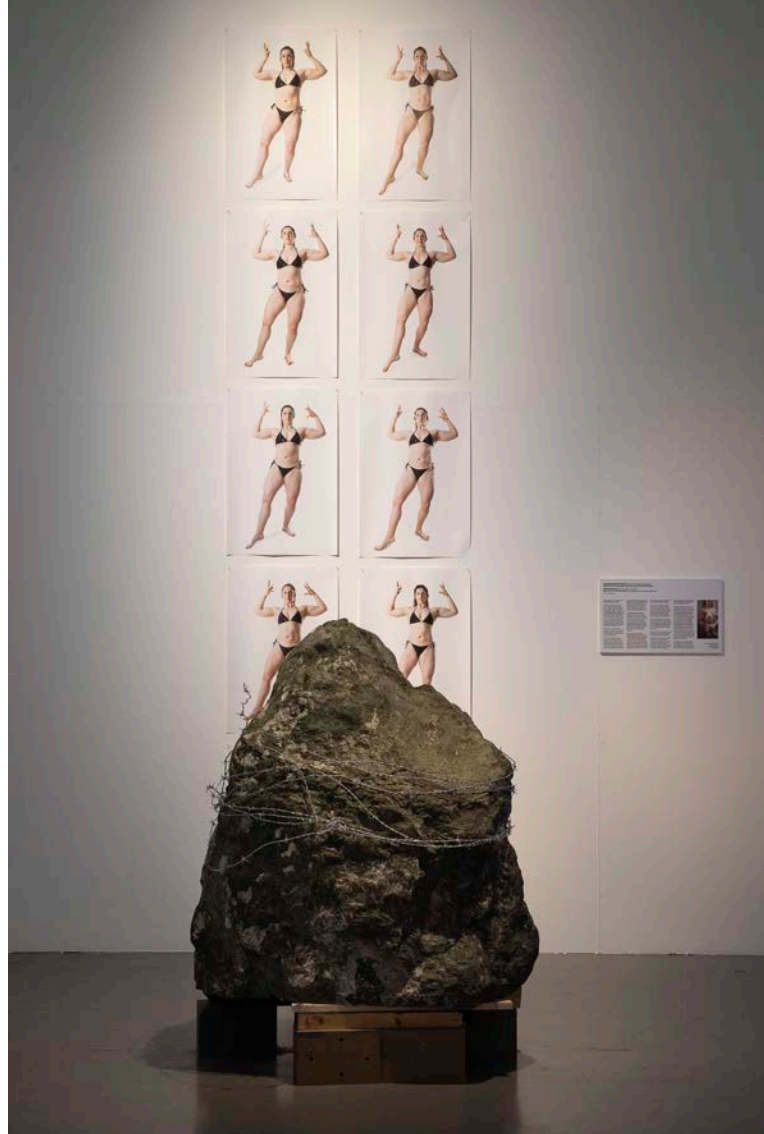
Aquesta exposició ha estat produïda pel Festival Panoràmic Granollers¹ 2020 i promoguda per Roca Umbert Fàbrica de les Arts i l'Ajuntament de Granollers.

Forma part del programa d'exposicions itinerants del Departament de Cultura de la Generalitat

La protagonista principal d'aquest festival és la fotografia, que s'expressa de manera expandida a través de disciplines amigues com el cinema, el vídeo, les instal·lacions i altres pràctiques artístiques contemporànies. I ho fa des d'una mirada a l'interior de la fotografia, però sobretot des d'una mirada perifèrica de la fotografia; des de l'anvers i des del revers del que és fotogràfic.

Roca Umbert n'és una de les principals seus des de l'any 2017.

1. El Festival Panoràmic és una iniciativa d'Albert Gusi i Fidel Balaguer (Grisart). Està codirigit per Albert Gusi, Laia Casanova i Joan Fontcuberta i rep l'assessorament artístic d'Andrés Hispano, Félix Pérez-Hita i Mercè Alsina.

EL CONCEPTE D'EXTIMITAT

L'edició 2020 del Festival Panoràmic es va dedicar a l'extimitat. Tot i que la paraula extim apareix per primera vegada en un text d'Albert Thibaudet l'any 1923, no és fins l'any 1969 que el psiquiatra i psicoanalista Jacques Lacan la utilitza en un dels seus seminaris.

Avui, l'ús intensiu de les xarxes i la necessitat d'explicar la intimitat i fer-la pública han posat en relleu aquest concepte. Segons els psicòlegs, la pràctica habitual de donar a conèixer visualment allò que fins ara teníem reservat a l'espai més íntim i privat provoca un canvi en la nostra imatge i en les relacions amb els altres, on res deixa de ser innocu.

És evident que el cinema i la fotografia han marcat la nostra societat en tots els àmbits, però mai l'impacte havia estat tan gran en la vida privada. Les fronteres entre el que és públic i el que és privat s'estan diluint de dins cap enfora. Assistim a una intimitat compartida amb un entusiasme que contagia, en paral·lel, la por d'una societat venuda i vigilada pels mateixos canals a través dels quals es comparteix.

Andrés Hispano, assessor del Festival Panoràmic

L'ALTRE UBIC.

MIGRACIONS DEL COS FRAGMENTAT

Mercè Alsina, crítica d'art i comissària de l'exposició

'Estem en contacte', 'una abraçada' o emoticones i imatges de petons i picades d'ull són fórmules recurrents per acomiadar-se en els missatges a través de les xarxes. Al darrere d'aquests codis hi ha un desig de contacte no només comunicacional, sinó físic, una enyorança a la corporalitat de l'altre. La paradoxa és que estant més connectats que mai, interaccionant, negociant, explicant, confessant... l'isolament n'és un dels efectes més inquietants i sovint difícil de suportar. Aquesta circumstància ens fa remetre al propi cos, i ens hi girem amb una mirada nova, exploradora, indagadora... tant en els aspectes psíquics com físics, d'aparença. El cos esdevé llavors un territori de recerca i experimentació en el qual projectem les fantasies més diverses per transformar-nos en altres, per deixar aflorar els desitjos i fer-los realitat. D'aquí l'èxit dels aparells per fer gimnàstica, per fer-nos massatges o també de les joguines eròtiques.

Qui no s'ha mirat al mirall fixament als ulls fins a no reconèixer-se, per albirar altres que malden per afirmar-se des de la interioritat més íntima, des d'allò més desconegut de nosaltres mateixos? Ja no defugim més aquesta mirada: volem reconèixer-nos en tots i cadascun dels altres que ens habiten i que fan que ens percebem no tant com una unitat, sinó com un cos fragmentat. Desitgem mostrar-nos com aquest altre ubic, migrar a través de cada fragment que ens trasllada a aspectes nous, excitants.

Aquesta acció té un perfil subversiu perquè posa en qüestió els atributs que ens defineixen socialment, i esdevé una porta per travessar les barreres amb una radicalitat renovada, que s'alimenta de la influència de les xarxes en el món global, amb una quantitat infinita de possibilitats, que alhora ens generen inquietud i angoixa. Fins i tot en cultures com la xinesa, en la tradició filosòfica de la qual l'altredat no és un concepte estrany, ja que d'acord amb el taoisme el món es caracteritza per xarxes d'interconnectivitat i, per tant, reconeix la presència constant de l'altredat i la impossibilitat d'excloure-la de la ipseïtat.¹ Però no per això deixa de ser inquietant, ja que els oposats se situen en un continu al llarg del qual cada un es transforma imperceptiblement i gradualment en l'altre; el que un és i el que esdevé no està marcat per un desplaçament sobtat i radical de

1. Sun, Yifeng (2018). *Translating Foreign Otherness: Cross-Cultural Anxiety in Modern China*, Nova York: Routledge.

la identitat, sinó que és una evolució continuada d'alguna cosa que tanmateix roman,² tot i que no deixa de transformar-se en un moviment continu. Com podem discernir, llavors, el que es projecta cap endins i el que es projecta cap enfora?

Tampoc en la cultura occidental, aquesta frontera està tan delimitada. La intimitat és per al jo, per a l'interior –afirma Thomas Dutoit–, el que *intimitié* és per a l'altre i l'exterior, però *intimitié* s'allotja dins de l'interior com l'origen de l'interior i a partir d'aquest. La intimitat també es refereix a una relació un-a-un (entre jo i el meu alter ego, entre jo i el meu amic o el meu amant), però la relació íntima és en si mateixa sempre en relació amb la relació no íntima: amb el tercer, amb el públic, amb la societat, amb la llei, etc.³ En aquest paradigma hi ha una acceptació implícita de l'altre com a part indestriable del jo, mentre que, per altra banda, la fantasia per inventar-nos ha deixat de ser una 'ètica del fracàs' en el pla real.⁴ De la mateixa manera que l'ego del lector, no és una imatge mirall estable, sinó un imaginari actiu fragmen-

tat, canviant i plural que ja no és una resistència reactiva a les fantasies del cos, sinó que "es converteix en part d'un programa de fantasia" per explorar "estats desconeguts";⁵ no només a través de la literatura, sinó de la vida mateixa.

Per a Riva Kastoryano, aquest apoderament que comporta el reconeixement de l'altredat ve acompanyat de drets específics en el domini públic dels drets fonamentals, ja que "el reconeixement públic de les identitats reforça el caràcter inventiu de les identitats, la consciència de pertànyer a un grup específic que afirma la seva diferència respecte al seu entorn cultural, social i econòmic". De la mateixa manera, imposa l'adopció de nous trets d'identitat, que apareixen a través de les relacions socials com a marcadors de fronteres situacionals,⁶ els mecanismes de les quals generen conflicte, però també mobilitat. Si per a Kastoryano, en aquesta tessitura, la identitat es percep explícitament o implícitament com a "diferència permanent" i, per tant, com la principal font de divisió en una societat,⁷ hi ha arguments per fer-ne una lectura segons la qual és precisament per la mobilitat d'aquestes barreres que esdevenen una oportunitat per a una socialitat escalable.

2. Steve Coutinho (2004). *Zhuangzi and Early Chinese Philosophy: Vagueness, Transformation, and Paradox*. Burlington, EUA: Ashgate, p. 172. Explica que per a Zhuangzi "what is so, *ran*, imperceptibly evolves into what it is not, *buran*".

3. Dutoit, Thomas (2004). "From Esthetics of Intimacy to Anesthetics in Extimacy: The Examples of Jacques Derrida", *L'Esprit Créateur*, vol. 44, núm. 1, Esthetics of Intimacy / Esthétiques de l'intime (primavera 2004), pp. 9-26, p. 9-10.

4. Pint, Kris (2008). "How to Become What One Is: Roland Barthes's Final Fantasy Author(s)." *Paragraph*, vol. 31, núm. 1, Roland Barthes Retroactively: Reading the Collège de France Lectures (març 2008), p. 38-49, p. 41. URL: <https://www.jstor.org/stable/43151868>

5. *Ibid.*, p. 45.

6. Kastoryano, Riva [2010]. "Codes of Otherness." *Social Research*, vol. 77, núm. 1, *Migration Politics* (Primavera 2010), p. 79-100, p. 80-81. Parteix del concepte de "política del reconeixement" tal com el desenvolupa Charles Taylor a Taylor, C. (1992) *The Politics of Recognition*. Princeton: Princeton University Press.

7. *Ibid.*, p. 81.

Actualment, en aquests processos les xarxes socials tenen un rol important, sobretot pel que fa a la possibilitat de compartir aquestes transformacions identitàries i generar espais per transcendir identitats fixades per la societat. Tot i això, estudis de camp demostren que en les plataformes de mitjans socials més públiques hi ha un conservadorisme en la presentació de normes de gènere que en diversos casos supera el que impera fora de línia, fins al punt que xarxes com Facebook es podrien descriure com 'hiperconservadores', ja que són "un clar reflex del grau absolut de vigilància al qual estan subjectes les imatges en les xarxes socials de cara al públic".⁸ Però, per altra banda, aquestes mateixes plataformes han estat utilitzades pels activistes LGBTI, que han utilitzat els mitjans digitals per participar en la política organitzada, la qual cosa ha fet que les identitats homosexuals siguin més visibles.⁹ Així, "Internet i les tecnologies digitals en general no són intrínsecament transformadores ni conservadores",¹⁰ És més, entendre les xarxes socials com una socialitat escalable explica per què "poden ser simultàniament més conservadores i més alliberadores que la vida fora de línia",¹¹ i per

8. Miller, D. [et al.] (2016). *Gender. A How the World Changed Social Media*, p. 114-127, p. 120. Londres: UCL Press. Els autors han investigat a partir de nou estudis de camp en diferents països de diferents continents. URL: www.jstor.org/stable/j.ctt1g69z35.15

9. *Ibid.*, p. 124.

10. *Ibid.*, p. 125.

11. *Ibid.*, p. 127.

què, tot i el conservadorisme detectat, les interaccions que s'hi produeixen han generat "oportunitats de crear relacions socials noves i atípiques que han donat lloc a la pertorbació de les relacions de gènere i els rols de gènere existents",¹² de la mateixa manera que estan generant fissures en la normativitat dels cossos i les identitats en aspectes molt diversos que posen en qüestió la definició de l'altredat, tal com s'ha estudiat fins avui. Christopher Bush suggereix imaginar un metadiscurs que prengui el prefix de la metonímia en lloc de la metàfora, segons el qual l'Altre de l'Altre és l'altre, un simple canvi de majúscula a minúscula, apunta, però que per a ell assenyala un canvi de l'ontològic a l'òntic, de l'alteritat a la mera diferència.¹³ Aquesta pèrdua de la capitalitat de l'altre no és altra cosa que un camí aplanat per explorar la diversitat que ens habita sense haver d'atrinxerar-nos en una identitat fixada i inamovible que fins avui ens ha fet entendre que les diferències no estaven al nostre abast o que, en tot cas, no-més ho estaven en un pla imaginari.

A l'exposició "L'altre ubic. Migracions del cos fragmentat" hi ha present l'exploració sobre la identitat de gènere, però també altres mirades cap a la transformació del cos i el que

12. *Ibid.*, p. 126.

13. Bush, Christopher (2005). "The Other of the Other?: Cultural Studies, Theory, and the Location of the Modernist Signifier." *Comparative Literature Studies*, vol. 42, núm. 2, pp. 162-180, p. 178.

ens fa visibles socialment i ens defineix i categoritza. També es reflexiona sobre actituds que van associades a aquests rols predeterminats i, d'una manera més abstracta, sobre les infinites possibilitats de pensar-nos.

Hi participen: Teemu Mäki, Mar C. Llop, Mengwen Cao, Isa Fontbona, Francesca Steele, Itziar Okariz i Ricardo Muñoz. Tots ells es plantegen qüestions sobre identitat, ja sigui en l'aspecte dels cossos, les orientacions sexuals, el gènere amb el qual ens identifiquem o les actituds socials i els dubtes existencials als quals ens enfrontem en l'exercici diari de pensar-nos i suportar-nos tal com ens han/hem definit socialment. La majoria ho fan des de la seva experiència. Tots ells exploren fronteres entre el que és íntim i el que és social, i s'aventuren a exposar públicament les transformacions a què se sotmeten, amb un clar desig d'extimitat. Un desig que es tradueix com un acte de validació que va més enllà de l'àmbit privat per esdevenir una negociació social de la pròpia identitat, perquè el que és íntim està alhora fortament constret pel que és social, i només des del que és social aquesta intimitat pot fer reals les fantasies que imagina.

ARTISTES

ITZIAR OKARIZ

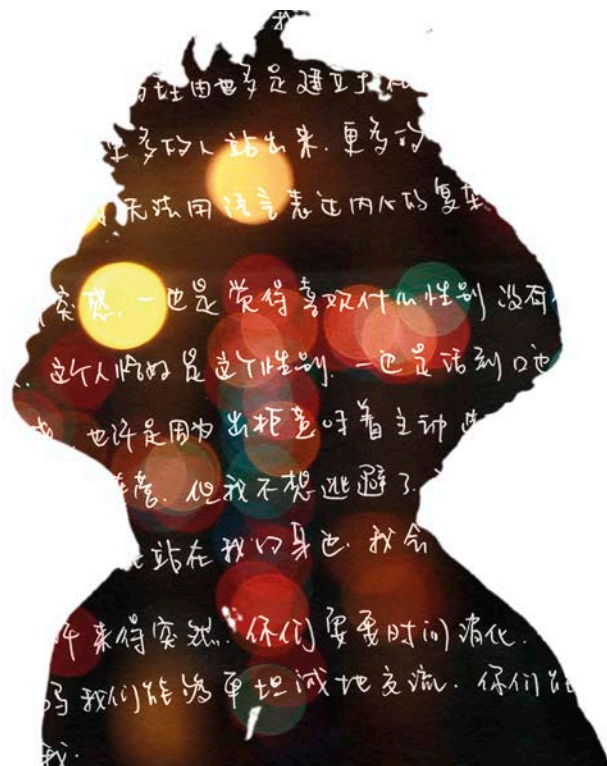
(Donostia, 1965). La radicalitat dels gestos d'Itziar Okariz es basa en la simplicitat d'accions que, no obstant això, tenen la capacitat de posar en qüestió els convencionalismes i les normes socials per reflexionar sobre l'individu en el món globalitzat. El llenguatge i el cos li serveixen com a instruments conceptuals per abordar qüestions com la moral o el gènere. A "Mear en espacios públicos o privados" (2000-2006), l'artista pixa dreta –com ho fan els homes generalment– en diferents espais privats i públics, i denuncia així com l'arquitectura ha imposat un espai de tancament per a les dones, mentre els homes poden fer-ho de manera més lliure i socialitzada. La reiteració apareix aquí com una estratègia per donar visibilitat i un mecanisme per reivindicar una transformació social de la pràctica d'aquesta funció fisiològica. La repetició és en si un acte d'afirmació i també de resistència que, com a tal, esdevé material subversiu, amb una voluntat transformadora de les pràctiques socials que posa en qüestió i que convida a trencar.

MENGWEN CAO

(Hangzhou, Xina, 1991). Va néixer i es va criar a la Xina però viu a Nova York des de fa uns anys. Després de la seva experiència com a immigrant queer, en el seu treball explora els espais que es generen entre les qüestions de raça, gènere i identitat cultural. La peça que es mostra és un fotograma d'una videocarta en la qual explica que li agraden les noies, però que no ho ha revelat a la família per por, tot i que voldria que la coneguessin millor. Aquesta carta, dirigida als seus pares, es decideix a mostrar-los-la quatre mesos més tard a través d'una connexió per Facetime, mentre ells estaven a la Xina i la Mengwen als Estats Units. Aquests treballs s'emmarquen dins del projecte més ampli "Here We Are". Destaca també la seva tasca com a activista, com a membre d'Authority Collective i membre i fundadora de Chinese Storytellers; treballa perquè la indústria mediàtica generi més espais per a narratives i perspectives diverses i no tan reductivistes.

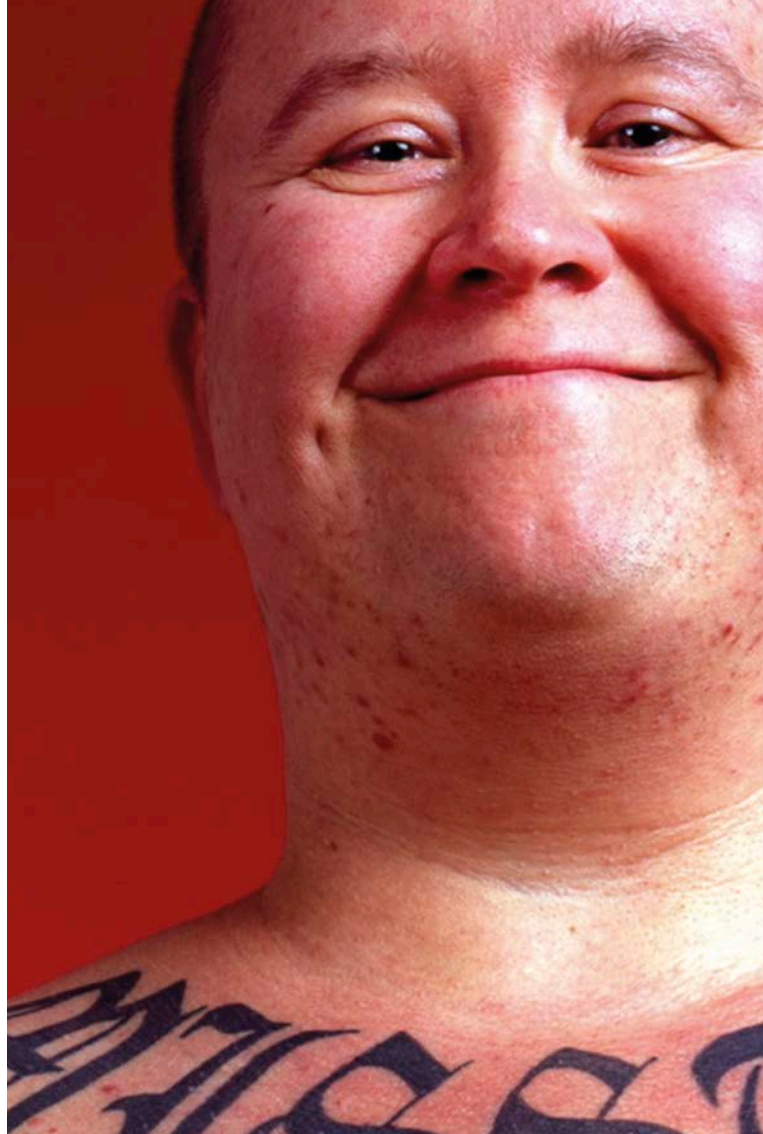

But it is like an invisible wall
但它像一堵隐形的墙

TEEMU MÄKI

(Lapua, Finlàndia, 1967). Aborda qüestions que reflexionen sobre el món global, però també sobre la pràctica artística. Afirma que per a ell "l'art és la millor manera de respondre a la pregunta: com hauríem de viure?". A l'exposició presenta un documental de 29 minuts sobre gènere, transgènere i tercer gènere, que es titula *Onko sukupuoli kaksi vai enemän?* [Quants gèneres hi ha?] (2018). Està basat en una sèrie d'entrevistes a persones que han decidit fer un trànsit de gènere o que no se senten còmodes en les identitats restrictives de gènere. Aquest projecte està estretament lligat a d'altres que exploren qüestions similars, com l'obra de teatre *Transformations* (2016), escrita i dirigida per ell mateix, arran de la qual afirmava que la qüestió de com ser un home, una dona o alguna altra cosa és crucial en cada vida individual. Així, uns s'adapten als rols de gènere assignats, mentre d'altres s'hi rebel·len i creen noves possibilitats per a ells mateixos.

Well... there are certainly more than two...

FRANCESCA STEELE

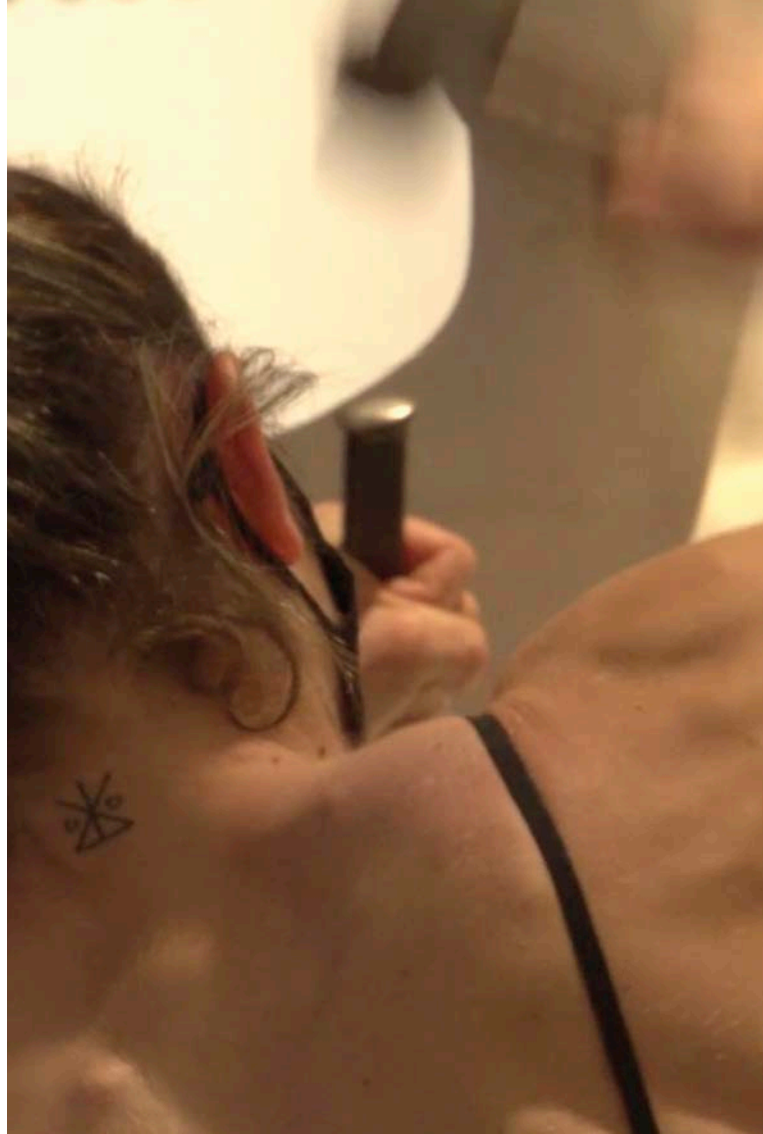
(Nottingham, Regne Unit, 1976). Mostra el procés a través del qual ha pogut entendre –i parar de combatre– el que culturalment l'havien educat a creure sobre el seu propi cos. L'artista ha integrat la pràctica de *bodybuilding* al seu discurs artístic. D'una banda, usa tècniques específiques inusuals en el *bodybuilding* femení com a art en ell mateix, amb la intenció que el seu cos sigui un vehicle per explorar críticament preocupacions físiques. Amb això, vol reptar els estereotips de gènere assumits socialment. D'altra banda, aquest procés l'acompanya amb una recerca qualitativa i quantitativa. Juntament amb els treballs performatius i videogràfics, en realitat és el seu propi cos el que esdevé document i testimoni de la seva pràctica. A "Spoken PDQ", Steele fa una reflexió sobre el procés d'acceptació del seu propi cos, independentment dels convencionalismes i els estereotips, inspirat en els qüestionaris de diagnòstic de la personalitat, usats en psiquiatria per estudiar els desordres de personalitat. És un vídeo assaig amb un text que pren la forma d'un diari íntim i privat i que es mostra paral·lelament a la projecció.

ISA FONTBONA

(Girona, 1987). Investiga dones i persones d'identitat transgènere practicants de *bodybuilding*. Ella mateixa és competidora de físic culturisme natural i artista performativa. A través del seu propi cos, explora qüestions relatives a la distinció de gènere, la pressió social que s'exerceix sobre els cossos i els seus límits de resistència. Muscular-se és per a ella una eina d'anàlisi per qüestionar-se la transformació física del cos i com aquest es percep socialment. Mostra una de les sèries fotogràfiques del projecte "TRANSMOGRIFICATI-ON. Between Carving and Bulking. Destroying an Evanescent Body searching for Self-Identity" (2019-2021) i un text en el qual reflexiona sobre aquesta transformació; la video *performance* "Sculpting the Body as a Masterpiece. Sweating Against 'Masculine Domination'" (2018) i la *performance* inèdita "Turbulències corporals. Entre l'absurd i la resistència" (2020), que aborda el debat sobre si el *bodybuilding* pot ser una eina de resistència o un nou sotmetiment del cos.

NATALY PRADA

(Manizales, Colòmbia, 1988). L'enfocament central del seu treball consisteix a recrear performativitats (el que ella anomena entreactes) que informen de la representació i la vigilància sobre la intimitat de la feua dona, a partir de la performance, la fotografia, el vídeo i el net.art. El projecte Etnografia de una prótesis (2016) amb el qual participa en aquesta exposició neix de l'interés pel moviment i les teories *Kuir* a la ciutat de Bogotà. A partir d'una sèrie de converses amb l'activista i icona del moviment transformista a Colòmbia, Madorilyn Crawford, Prada revisa i interpreta, des de l'etnografia, la pròtesi com a signe i símbol de models de reconeixement visual, tot centrant-se en el concepte de reconstrucció de l'ésser. Com explica l'artista, a través de mitjans audiovisuals entre totes dues van abordar, evidenciar i desenvolupar reflexions immerses en la cultura visual *Kuir*, sobre el cos, la sexualitat, el gènere i la ciutat, per tal d'aportar altres valors i significats a la percepció i concepció normativa de l'existència de l'altre mitjançant la pròtesi.

RICARDO MUÑOZ

(Pereira, Colòmbia, 1985). En el seu treball de base performàtica genera uns universos de caire surrealista que penetren en el món interior i subconscient, alhora que exploren el concepte d'aberració, entès en aquest cas com una desviació del comportament humà i que ell aborda com una part –oculta– d'un mateix. Presenta el vídeo *Inside outside* (2014), una exploració performàtica sobre el cos, en què contraposa la carnalitat sota la pell amb la definició del rostre, i el presenta com una de les múltiples personalitats que habiten en un mateix. Fa ús del sentit de l'humor i del que és grotesc per fer un viatge cap a la part més íntima, desconeguda i crua –literalment– d'ell mateix, fent servir la pintura corporal i tot un seguit d'estrils. L'exploració presenta una tensió entre la diversió i el joc i la violència que significa un tall en el rostre que permet veure l'interior del cos. Presenta també una 'gegantografia', un autoretrat en gran format del qual existeixen tres versions, en què els ulls i les boques es repliquen en el seu cos com a manifestació d'aquesta diversitat d'identitats que ens habiten i que no sempre es mostren, tot i que per això no deixen de ser-hi, d'inquietar-nos i, potencialment, de transformar-nos.

DISPOSITIU PEDAGÒGIC

La proposta educativa del “Panoràmic Tour” és l’extensió d’allò que s’ha fet durant el Festival Panoràmic. Si les exposicions són itinerants, també ho és la dimensió educativa.

La proposta apropa les exposicions a les persones més joves a través dels dispositius pedagògics. S’adreça a centres educatius, estudis artístics i col·lectius de persones joves en contextos educatius i culturals diversos i es materialitza en diversos itineraris, que combinen virtualitat i presencialitat, i facilita l’autonomia a qui hi participa.

DESCRIPCIÓ

El dispositiu pedagògic es crea a partir de l’exposició per desplegar-ne els continguts en clau educativa: Es combinen activitats virtuals a l’aula i activitats presencials a la sala d’exposicions. El procés no és estàtic i es pot adaptar segons les necessitats i els interessos. Es disposa d’un espai virtual amb tot el que és necessari per guiar les sessions a l’aula.

OBJECTIUS

- Generar experiències educatives a través de l’art contemporani que siguin significatives i útils per a les persones.
- Crear espais de diàleg entre artistes, especialistes i persones joves implicades a partir de les exposicions.
- Impulsar processos de creació col·lectius a partir de les exposicions.
- Promoure l’esperit crític, la llibertat d’expressió i creació i la consciència col·lectiva.

EXPOSICIÓ

Producció

Festival Panoràmic Granollers 2020
Roca Umbert Fàbrica de les Arts
Ajuntament de Granollers

Comissariat

Mercè Alsina

EXPOSICIÓ ITINERANT

Organitza

Departament de Cultura de la
Generalitat de Catalunya
Direcció General de Promoció
Cultural i Biblioteques

Col·laboren

Espai d'Art Moritz. Ajuntament de
Cornellà
Mèdol. Centre d'Arts
Contemporànies de Tarragona
Muxart. Espai d'Art i Creació.
Ajuntament de Martorell
Centre Cultural el Casino.
Ajuntament de Manresa
Can Manyé. Espai d'Art i Creació.
Ajuntament d'Alella
Ajuntament de Girona i Centre
Cultural La Mercè

Coordinació general

Ester Martínez

Coordinació itinerància

Laia Casanova Manonelles
i Albert Gusi

Textos

Mercè Alsina i Andrés Hispano

Premsa i comunicació

Laura Gea

Disseny gràfic

Manera

Muntatge

Maxime Bardeau

CAN MANYÉ, ESPAI D'ART I CREACIÓ

Carrer de la Riera Fosca, 42, 08328 Alella

Del 20 de gener al 5 de març de 2023

Horaris d'obertura: dimecres, dijous i divendres de 17 a 20 h;
dissabtes i diumenges d'11 a 14 h

web: alella.cat/canmanyé

CALENDARI D'ITINERÀNCIA

Espai d'Art Moritz. Ajuntament de Cornellà. 16 de setembre
- 28 d'octubre de 2021

Mèdol. Centre d'Arts Contemporànies de Tarragona. 5 de novembre
- 9 de gener de 2022

Muxart. Espai d'Art i creació. Martorell. 27 de gener - 1 de maig 2022

Centre Cultural el Casino. Ajuntament de Manresa. 13 de maig - 10 de juliol 2022

Can Manyé, Espai d'Art i Creació. Alella. 20 de gener - 5 de març 2023

Centre Cultural La Mercè de Girona. 2023

Organitza:

Col·labora:

AJUNTAMENT D'ALELLA